

גמרא

מכאן ואילך — משהפשיט כדי אחיזה נפשט על פני כולו, לאחר שסקדן מן האור עד הונח צלמלעית כדרך המפשיטין, והפשיט כדי אחיזה סביבות כולו. טהור המופשט — עד מקום חצרו. אצל מחצורו ואילך הוא טמא, משום "שומר", כדאמרן צנוג צנוג הנצר מאחוריו. טפח — מן העור המופשט סמוך למקום חצרו סביבות כולו. הו"ו "צית יד", וטמא. מפני שרץ לו, שאוחז שם ומושך ומפשיט מאליו. ולרצ — לאו "יד" חשיב ליה, אלא אם כן מטלטלין זו את האוכל. כשיעור הזה — כדי אחיזה. בעור שכנגד הבשר — שלא נפשט עדיין. בטפח ראשון — הסמוך לכדי אחיזה. כגון שלא הפשיט אלא טפחיים, לדוחו טפח הסמוך לכדי אחיזה אינו אוחז זו ומושך, לפי שנוח לו לאחוז בשפת העור ולמשוך. ולא זה ולא זה טוב לו, אלא מפשיט בספין. אצל לאחר שהפשיט קנת שלשה טפחים וארבעה, והעור המופשט מכפיד כלפי מטה — אוחז בטפח הסמוך לנשה ומושך, וכודר העור מסייעו. יש טפח — ששיעורו כפול. טלית שהתחיל בה לקורעה — שנטמאה, וצא לקורעה, לצטלה מתורת טלית ומאחר שאינה ראויה למלאכה הראשונה, ואין שמה עליה — מטהרת, אף על פי שיש ציורה שלש על שלש, ועדיין ראויה לקבל טומאה, טהורה מטומאתה הראשונה. דומיא דכלי חרס, דשצירתו מטהרתו, ושצירו מקבלין טומאה, כדאמרין "אלו טרפות" (חולין נד,ג): הן וקרקומיהן ודופנותיהן. ואף על גב דאמר "ציהמה המקשה" (חולין עג,ב): שלשה על שלשה שהיה טמא מדרס ומגע הזב, וחלקו — טהור מן המדרס, ועדיין טמא מגע הזב. אלמא, טומאת שלשה על שלשה דחוי ליה לא צטלה מיניה! התם הוא דהוה עליה שמי טומאות, טומאת מדרס חמורה וטומאת מגע קלה, שהניח ליה חלוקה לצטל ממנו טומאת מדרס, דחו לא חוי ליה, ופשה לה טומאת מגע, דחויא לשלש אלצעות. אצל הכא — מד טמא הוא, כולה טומאה דשלשה על שלשה היא, וקריעה מהניא לצטולי טמא מינה, דחו לא פש עלה מידי. לא שנו אלא בטלית טבולת יום — שנטמאה והטבילה, ורץ להשתמש בה טהרות קודם שיעריב שמה, ולפיכך צא לקורעה — דהכא הוא דלא גזרינן דליקרעה כולה. אצל רובא — לא, דילמא חיים עליה, ולא אחי למקרע רובא. דכיון דלא חס עליה אטבילה, שהמים קשין לה ולא חס, לכך לא חיים עליה נמי וקרע רובא. אבל — טמאה ולא הטבילה וצא לטהרה בקריעה זו — לא סגי לה ברובא, עד שקרענה כולה. דילמא לא אחי — למעבד רובא אלא פלגא, ואמר: רובא הוא. חדא — צטולת יום ליכא לאוקומה ולהשתמש בה ציוס שהטבילה — שהרואה אינו מציין בה שנקרעה לטהרה, וסבור: על ידי טבילה משתמשין בה, ויאמרו: טבילה נט יומא עולה בלא הערב שמש. ועל כרחק מתניתין לאו ציוס טבילה עסקינן, אלא צללא הוטבילה כל עיקר, וקרעה ציוס הממרת לטומאתה, דהרואהו משתמש בה אומר שהטבילה אמתו. ועוד — דקאמרת גיריה רובה אטו מליה.

תוספות

בפירוש רבינו חננאל גרסינן "בטפח הסמוך לבשר טמא" — ופריך לרב דאמר טהור המופשט. ומשני: הכא במאי עסקינן בטפח ראשון — פירוש: טפח ראשון כשמתחיל להפשיט העור, עד כדי אחיזה. וטפח הוא טפח כפול, כמו שפרש בסמוך, ופרושי קא מפרש: עד כמה כדי אחיזה — היינו טפח סמוך לבשר. **טלית** שהתחיל בה לקורעה כו' — פירש רבינו תם: כיון שנקרע רובה הוא טהורה למפרע, מתחלת קריעה. ולשון "שהתחיל לקורעה" משמע כפירוש. ומה שקשה לפירוש הקונטרס מפורש בפרק "בהמה המקשה" (חולין עב,ב), דבור המתחיל "בשעתו".

ה מתוך שנידון עניינו של עור שהופשט בחלקו מגוף הבהמה, מביאים כיוצא בזה. **תנן התם** [שנינו שם במשנה] בדינה של טלית (בגד) טמאה שהתחיל בה לקורעה (שכאשר תיקרע תצא בכך מכלל "בגד", ותיטהר מטומאתה), שכיון שנקרע רובה של הטלית — שוב אינו חבור בחלקיה השונים, ששוב אינה ראויה לתשישה הקודם, וסר מעליה בכך שם "טלית", וטהורה. אמר רב נחמן אמר רבא בר אבהו: לא שנו אלא בטלית שהיתה טבולת יום (שכבר נטבלה במקוה טהרה באותו יום, ואולם יש להמתין עד הערב שמש, כדי לאכול בה טהרות). שלענין אכילת טהרות מועילה קריעת הטלית, דמיגו [שמתוך] שרואים שלא חס עלה ואטבילה [עליה והטביל אותה]. על אף שהטבלתה במים מקלקלת אותה, אומרים אנו כי לא חיים עלה וקרע לה רובה [לא יחוס עליה ויקרע אותה ברובה]. שהוא האופן הראוי לביטולו של בגד. אבל טלית שאינה טבולת יום — לא נטהרת בקריעת רובה, אלא רק בקריעת כולה. וטעם הדבר: גזרה דלמא לא אתי למיקרעה [שמא לא יבוא לקרוע את] רובה, אלא רק מחציתה. אמר רבא בר אבהו: יש בדבר זה, על האופן בו העמיד רבה בר אבהו את דברי המשנה: **חדא** [האחת], אין מקום לומר שמדובר במשנה בטלית טבולת יום, שנטהרת בקריעה, כיון שיש לגזור עליה טומאה אף באופן זה, מפני החשש שמא יאמרו האנשים הרואים שמשתמשים בטלית זו לטהרות, כי טבילה בת יומא [יומה. בטרם הערב שמש] עולה (נחשבת) כטבילה לענין שיוכל להשתמש בה עוד באותו יום, קודם הערב שמש. ועוד טעם שאין לומר כהסברו זה של רבה בר אבהו, שגזרו חכמים בטלית שאינה טבולת יום על קריעת רובה, שלא תטהר משום חשש שגיבואו לקרוע רק מחציתה,

עיונים

טלית שהתחיל בה לקורעה כיון שנקרע רובה שוב אינו חבור וטהורה פירוש הדברים תלוי בגירסה. שלגירסת המשנה "כיון שנקרע רובה אינו חיבור" אין הכוונה לענין טהרת טלית שננטאה, אלא לענין שאין שוב חיבור בין חלקי הטלית, ולפיכך אם נטמא חלק אחד של הטלית, אין חלקה האחר נטמא בכך (ר"ב). ואילו לפי הגירסה שלפנינו "אינו חיבור וטהורה" מדובר בטלית שננטאה, והוא קורעה כדי להצדיאה מכלל טומאה. ומעתה כיון שנקרעה רובה, ושוב אינה ראויה לתשישה הקודם, שוב אין שמה עליה, ויצאה בכך מכלל טומאתה. ואף שהשתתירו בטלית זו כדי שלוש על שלוש אצבעות, ועדיין ראויה היא לקבל טומאה, מכל מקום הריהו נטהרת מטומאתה הראשונה. והרי זה בדומה לכלי חרס, ששכירתו מטהרתו, אף שהשברים עצמם מקבלים טומאה (כמובא לעיל נד,ב). אכן הקשו על כך כמה ששינו (לעיל עב,ב), בבגד שהיה בו שיעור שלוש על שלוש אצבעות שהיה טמא מדרש ומגע הזב, וחילקו את הבגד — נטהר מטומאת מדרס ולא נטהר מטומאת מגע הזב, ומשמע שאם יש בו שיעור זה של בגד, אין הטומאה הראויה לו בטלה ממנו! והשיבו כי אין

נחלקו חכמים בדבר, שר' יוחנן בן נורי אומר כי מעתה העור אינו נחשב עוד כחבור לבשר, ואילו חכמים אומרים כי אף בזה נחשב העור חבור לבשר, עד שיפשיט את העור כולו מעל הגוף.

ג גמרא

ג גמרא **מכאן ואילך** — משהפשיט כדי אחיזה נפשט על פני כולו, לאחר שסקדן מן האור עד הונח צלמלעית כדרך המפשיטין, והפשיט כדי אחיזה סביבות כולו. טהור המופשט — עד מקום חצרו. אצל מחצורו ואילך הוא טמא, משום "שומר", כדאמרן צנוג צנוג הנצר מאחוריו. טפח — מן העור המופשט סמוך למקום חצרו סביבות כולו. הו"ו "צית יד", וטמא. מפני שרץ לו, שאוחז שם ומושך ומפשיט מאליו. ולרצ — לאו "יד" חשיב ליה, אלא אם כן מטלטלין זו את האוכל. כשיעור הזה — כדי אחיזה. בעור שכנגד הבשר — שלא נפשט עדיין. בטפח ראשון — הסמוך לכדי אחיזה. כגון שלא הפשיט אלא טפחיים, לדוחו טפח הסמוך לכדי אחיזה אינו אוחז זו ומושך, לפי שנוח לו לאחוז בשפת העור ולמשוך. ולא זה ולא זה טוב לו, אלא מפשיט בספין. אצל לאחר שהפשיט קנת שלשה טפחים וארבעה, והעור המופשט מכפיד כלפי מטה — אוחז בטפח הסמוך לנשה ומושך, וכודר העור מסייעו. יש טפח — ששיעורו כפול. טלית שהתחיל בה לקורעה — שנטמאה, וצא לקורעה, לצטלה מתורת טלית ומאחר שאינה ראויה למלאכה הראשונה, ואין שמה עליה — מטהרת, אף על פי שיש ציורה שלש על שלש, ועדיין ראויה לקבל טומאה, טהורה מטומאתה הראשונה. דומיא דכלי חרס, דשצירתו מטהרתו, ושצירו מקבלין טומאה, כדאמרין "אלו טרפות" (חולין נד,ג): הן וקרקומיהן ודופנותיהן. ואף על גב דאמר "ציהמה המקשה" (חולין עג,ב): שלשה על שלשה שהיה טמא מדרס ומגע הזב, וחלקו — טהור מן המדרס, ועדיין טמא מגע הזב. אלמא, טומאת שלשה על שלשה דחוי ליה לא צטלה מיניה! התם הוא דהוה עליה שמי טומאות, טומאת מדרס חמורה וטומאת מגע קלה, שהניח ליה חלוקה לצטל ממנו טומאת מדרס, דחו לא חוי ליה, ופשה לה טומאת מגע, דחויא לשלש אלצעות. אצל הכא — מד טמא הוא, כולה טומאה דשלשה על שלשה היא, וקריעה מהניא לצטולי טמא מינה, דחו לא פש עלה מידי. לא שנו אלא בטלית טבולת יום — שנטמאה והטבילה, ורץ להשתמש בה טהרות קודם שיעריב שמה, ולפיכך צא לקורעה — דהכא הוא דלא גזרינן דליקרעה כולה. אצל רובא — לא, דילמא חיים עליה, ולא אחי למקרע רובא. דכיון דלא חס עליה אטבילה, שהמים קשין לה ולא חס, לכך לא חיים עליה נמי וקרע רובא. אבל — טמאה ולא הטבילה וצא לטהרה בקריעה זו — לא סגי לה ברובא, עד שקרענה כולה. דילמא לא אחי — למעבד רובא אלא פלגא, ואמר: רובא הוא. חדא — צטולת יום ליכא לאוקומה ולהשתמש בה ציוס שהטבילה — שהרואה אינו מציין בה שנקרעה לטהרה, וסבור: על ידי טבילה משתמשין בה, ויאמרו: טבילה נט יומא עולה בלא הערב שמש. ועל כרחק מתניתין לאו ציוס טבילה עסקינן, אלא צללא הוטבילה כל עיקר, וקרעה ציוס הממרת לטומאתה, דהרואהו משתמש בה אומר שהטבילה אמתו. ועוד — דקאמרת גיריה רובה אטו מליה.

ד תנא: פמה "כדי אחיזה" — טפח. והא תניא טפחיים! אמר אביי: טפח כפול. **ד תנא: פמה "כדי אחיזה"** — טפח כפול. **ה תנן התם: טלית שהתחיל בה לקורעה, פיון שנקרע רובה** — שוב אינו חבור, וטהורה. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: לא שנו אלא בטלית טבולת יום, דמיגו דלא חס עלה ואטבילה, לא חיים עלה וקרע לה רובה. אבל טלית שאינה טבולת יום — לא, גזרה דלמא לא אתי למיקרעה רובה. אמר רבה: שמי תשובות בדבר, חדא — שפמא יאמרו טבילה בת יומא עולה, ועוד, הנמצא בכל הטפח הסמוך לבשר — ומציעים עוד: תא שמע [בוא ושמע] רביה שלא כשיטת רב אסי ממה ששינו בברייתא: המפשיט בבהמה ובחיה, בדקה ובגסה, אם היתה זו הפשטה שנועדה לעשיית שטיח מן העור — העור שהופשט מן הבשר בשיעור כדי אחיזה נחשב כ"יד" ומכניס ומוציא טומאה על ידו. ואולם העור שבטפח הסמוך לבשר — הנוגע בו הריהו טהור, ושלא כר' אסי ומתריצים: הכא במאי עסקינן [במה אנו עוסקים]? בטפח הראשון מהעור שב"כדי אחיזה". וכגון שפשט שני טפחים בלבד, שבאופן זה אין אוחזים באותו הטפח הסמוך ל"כדי אחיזה", שכן נוח יותר לאחוז בשפת העור ולמשוך. ואולם הדרך הטובה ביותר היא להמשיך לחתוך בסכין, בלא לאחוז בעור המופשט. ובטפח זה אכן מודה ר' אסי שאין הוא נחשב כ"יד". ואולם לאחר מכן כשהופשטו כבר שלושה וארבעה טפחים מן העור, אוחזים באותו טפח הסמוך ל"כדי אחיזה", לצורך ההפשטה, ולכך הריהו נחשב כ"יד".

ד במשנתנו שנינו דינו של העור, ששיעורו הוא עד "כדי אחיזה" כדי שייחשב כמחובר עדיין לבשר, לענין טומאה. ובענין שיעור זה תנא [שנוה החכם בברייתא]: כמה הוא שיעור "כדי אחיזה"? **טפח**. ומקשים: והא תניא [והרי שנויה ברייתא אחרת] האומרת כי שיעור "כדי אחיזה" הוא טפחיים! אמר אביי: כוונה הברייתא הראשונה היא לטפח כפול שמחזיק אותו מקופל בידו, ובכללו הריהו טפחיים. ומעריכים: תניא נמי הכי [שנויה ברייתא גם כן כן], כהסברו של אביי: כמה "כדי אחיזה"? **טפח כפול**.

הדברים דומים: שכן בבגד שיש בו שתי טומאות, האחת חמורה (כטומאת המדרס, שאין שיעור בגד זה של שלוש על שלוש ראוי לה), והאחת קלה (כטומאת מגע הזב, ששיעור בגד זה ראוי לה) — מועילה חלוקת הבגד לסלק את הטומאה שאינה ראויה עוד לבגד זה, ומשאירה את הטומאה הראויה לו. מה שאין כן בבגד זה שלפנינו, שאין בו אלא שם טומאה אחד — מועילה הקריעה לבטל שם זה מעליו, ומעתה לא נשארה בו כל טומאה (רש"י).

אורה ההלכה

טלית שהתחיל בה לקורעה וכו' טלית הטמאה מדרס, והטבילה, וקודם שיעריב שמה התחיל לקרוע ממנה — כיון שנקרע רובה שוב אינה חיבור וטהרה כולה, אף על פי ששידוין נשתתיר בה כדי מעפורת (=סודר שעוטפים בו את הראש) שלא נקרע, שהרי הוא קורע והולך. וזהו דווקא בטבולת יום, שכיון שלא חס עליה להטבילה, כך לא יחוס לקרוע את כולה, ולפיכך טהרה כולה. (רמב"ם שם הלכות כלים פכ"ג הי"א).

- מסורת הש"ס**
- ג. שם, יח.
 - ד. שם, יט. תוי"כ פ"יא, לט. ילק"ש תורה תקמד.
 - ה. תוספתא שם, יח.
 - ו. שם.
 - ז. כלים פכ"ח מ"ח. תוספתא כלים (ב"ב) פ"ח, י.
 - ח. שבת טז,ב.

גרסות

- מכאן ואילך** בכת"י: **המפשיט בחיה עד כדי אחיזה מכאן ואילך**. **רבי אסי** בכת"י: **ורב אסי**. **כשיעור הזה** בכת"י: **טהור מאי לאו** בכת"י: **טהור בעור שכנגד הבשר טמא מאי לאו**. **שכנגד הבשר טמא** בכת"י: **שכנגד הבשר הוא דטמא**. **תנא כמה כדי אחיזה** בכת"י: **תנא כדי אחיזה**. **בה לקורעה כיון שנקרע רובה שוב אינו חבור וטהורה יש** בכת"י: **בה לקורעה טהורה ובמשניות שם: בה לקרעה כיון שנקרע רובה אינו חבור**. **דמיגו יש** בכת"י: **דכיון**. **לא חיים עלה וקרע לה רובה** בכת"י: **לא חיים נמי עלה וקרע לה לרובה**. **רבה** בכת"י: **רבא**. **חדא שמא יאמרו** בכת"י: **חדא גזרה שמא יאמרו**.

העור והרוטב

פרק תשיעי

חולין

קבג ע"ב

עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון — דלמנר (ב"השוטט") צפרק קמא (חולין כא,א): רוב שנים דוקא, ואסור לנלוק כל השנים, דגמר מחטאת דכתיב ציה "לא יבדילו", היכי שרינן הכי? ליגזור דילמא לא אחי למיעבד רוצא! בטומאה דרבנן — שהיה המפשט טמא טומאה דרבנן, כגון הנך דגצי "שמנה עשר דבר" (שבת יג,ג): הגא ראשו ורובו צמים שאזובס.

וצהמה זו, קדשים היא. ואס נגע זה — טמאה מדרבנן, הלכך לא מתמרינן זה כולי האי. תינח טמא בטהורה טהור

בטמאה טומאה דאורייתא היא — דהא מחניטין זין צטמאה זין צטהורה קמנ, תנא "טהורה" — לענין הכנסת טומאה לקבלה מן המפשיט, ותנא "טמאה" — לענין הוצאת טומאה.

שטמא היא את המפשיט הראשון הנוגע בכדי אחיה, ולטורא את השני המפשיט מכדי אחיה ולינך, ולא נגע בצצר. והכל ליגור, דהא כל צהמה טמאה נבלה היא, אפילו שטה, וטומאתה דאורייתא.

בטרפה — האי "טמאה" דמתניתין — לאו צהמה טמאה, אלא צהמה טהורה טרפה ושטה, והיא מטמאתו אס נוגע זה. כדמפרש ואזיל. מטמאה במוקדשינ — כלומר, אס של מוקדשין היא. שרצים — אין נוחין להפשיט. כולו — חזור, ואפילו יותר מכדי אחיה, הנוגע צנופסט — טמא. מדנקט "שרצים" — טעמא: משום דקשים להפשיט, אצל גמל — לא, ואף על פי שטומאתו דאורייתא היא, שיעור הפשטה בכדי אחיה, ולא גזרינן משום פחות מכדי אחיה. וקשא לרז נחמן דגזר דילמא לא אחי למעבד שיעורא. לא תימא הא בגמל — ציותר מכדי אחיה אינו חזור, אלא הך דיוקא דייקנין למעוטי גמל — אעור הנואר הוא דייקנין. והכי

קאמר: שרצים הוא דעד שיפשיט את כולו, אצל גמל שהפשיט עד הנואר — אינו חזור. וצמפשיט לחמת וצמרגיל קאי. ולעולם לשטיח אף ציותר מכדי אחיה —

טמא, דגזרינן צהמה טמאה הואיל וטומאתה דאורייתא.

תוספות

עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון לגזור — ואם תאמר: ומאי קושיא, שאני התם דגזירת הכתוב הוא שלא להבדיל! ויש לומר: דמשמע דלא מצריך אלא רוב מצומצם, ולהכי פריך דלגזור והוה ליה לאצרכוי רוב הנראה לעינים.

עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון לגזור — ואם תאמר: ומאי קושיא, ואולם כבדיקתה נמצא שהיא **טרפה**, וטומאתה של זו היא מדברי חכמים בלבד. ושואלים: והאם בהמה טהורה **טרפה בת טמויי** [וטומאן] היא? ומשיבים: אין [כ]. **כדאבוה** [כשיטת אבין] של **שמואל**, שכן **אמר אבוה** [אבין] של **שמואל**: **טרפה שרפה שחטה** — מטמאה בבהמות המוקדשינ, שאם היתה זו מן הקדשים, נוהגת בה טומאה מדברי חכמים, ואף משנתנו עוסקת בבהמת קדשים שנטרפה. ומציעים עוד: **תא שמע** [בוא ושמען] רביה שלא כדברי רבה בר אבוה ממה ששנינו **שר' דוסתאי בן יהודה משום** [בשם] **ר' שמעון אומר** כי **המפשיט את העור כחבור לגוף השרץ**, שמשמש לו כ"יד", ויוצאת טומאת השרץ על ידו לנוגע בעור זה, **עד שיפשיט את העור כולו מעל השרץ**. ונדייק מכאן: דין זה נוהג רק בעורם של שרצים, **הא** [הרין] **בגמל** או בשאר בהמה טמאה — העור המופשט מעליו שיש בו שיעור יותר מכדי אחיזה **אינו** נחשב **חבור**, והריהו טהור. ואילו עור שהופשט בכדי אחיזה, הריהו טמא. הרי איפוא שאין אנו גוזרים במפשיט יותר מכדי אחיזה מפני המפשיט בכדי אחיזה, ושלא כדברי רבה בר אבוה! ודוחים: **לא תימא** [אל תאמנן] כדרך שדייקת **הא** [הרין] **בגמל אינו חבור**,

שכן מעתה, אמור כן אף בעולת העוף לשיטת ר' אלעזר בר' שמעון, שאמר כי מולקים את רוב שני הסימנים (קנה וושט), ואין מולקים את כולם, ליגזר **דילמא לא אתי למעבד** [שיגזור שמוא לא יבוא לעשות] רוב שנים אלא מחציתם בלבד! אמר ליה [גן] **רב יוסף** לרבה בדחיית שתי קושיותיו: דקא

אמרת [זה שאתה אומר] שאין מקום להתיר טלית שנקרעה ברובה לטהרות, ומשום גזירה ש**מא** יאמרו הרואים כי **טבילה בת יומא** [יומה] הריהי עולה (נחשבת) — אין מקום לחשש זה, שהרי קרעה של הטלית מוכיח עליה שהיא טהורה משום הקריעה ולא משום שאין צורך בהערב שמש לטהרות. ודקא **אמרת** [וחה שאתה אומר] כי מעתה אף בעולת העוף לשיטת ר'

אלעזר בר' שמעון ליגזר [שיגזרן] מפני החשש שיבואו למליקה של מחצית הסימנים ולא רובם — אין מקום לחשש זה, שהרי המולקים הם הכהנים, והכהנים זריזים הן והם מדקדקים בדבר ואינם באים לידי טעות. ומציעים: **תא שמע** [בוא ושמען] רביה שלא כשיטת רבה בר אבוה, שכן שנינו במשנתנו כי **המפשיט את העור בבהמה ובחיה, בטמאה ובטהורה, בדקה ובגסה, לצורך עשייתו שטיח** — נחשב העור המופשט כבשר עד שהפשיט מן הגוף עור שיש בו כדי אחיזה. ונדייק מכאן: **הא** [הרין] **אם היה העור בשיעור שיש בו יתר מכדי אחיזה** — הוא טהור, ויש לשאול: **אמאי** [מדוע]? **ליגזר** [שיגזרן] חכמים אף על עור שיש בו יתר מכדי אחיזה שייטמא מפני החשש דילמא לא אתי למעבד [שמוא לא יבוא זה שרוצה לפשוט עור בשיעור יותר מכדי אחיזה לעשות, לפשוט, עור בפועל] אלא כדי אחיזה, וקא נגע [והרי הוא נוגע] **בטומאה, וקא מטהרינן** ליה [ואנו מטהרים אותו] **שלא כדין! ומשיבים: אי** [אם] **מדובר בטומאה דאורייתא** [מן התורה], **הכי נמי** [כך הוא גם כן] **שהיה מקום לגזירה זו, ואולם הכא במאי עסקינן** [כאן במה אנו עוסקים]? **בטומאה דרבנן** [מדברי סופרים]. ובטומאה כזו, אין גוזרים טומאה על עור שיש בו יותר מכדי אחיזה בשל עור שיש בו כדי אחיזה. ושואלים על הסבר זה: **תינח** [נח, מוכן הדבר] **במה ששנינו במשנתנו "המפשיט בטהורה" שהכוונה היא לאדם, והוא מפשיט עור בבהמה טהורה, והרי זו טומאה מדברי חכמים, ובכך אין גוזרים גזירה זו. ואולם אדם טהור המפשיט עור בבהמה טמאה, שכל בהמה טמאה שנשחטה הריהי נבילה שטומאתה טומאה דאורייתא** [מן התורה] **היא, ונגזור בכגון זה! ומשיבים: מה שנאמר במשנה "בטמאה" הכוונה היא לבהמה טהורה שנשחטה כדין, ואולם כבדיקתה נמצא שהיא טרפה, וטומאתה של זו היא מדברי חכמים בלבד. ושואלים: והאם בהמה טהורה טרפה בת טמויי** [וטומאן] **היא? ומשיבים: אין** [כ]. **כדאבוה** [כשיטת אבין] של **שמואל**, שכן **אמר אבוה** [אבין] של **שמואל**: **טרפה שרפה שחטה** — מטמאה בבהמות המוקדשינ, שאם היתה זו מן הקדשים, נוהגת בה טומאה מדברי חכמים, ואף משנתנו עוסקת בבהמת קדשים שנטרפה. ומציעים עוד: **תא שמע** [בוא ושמען] רביה שלא כדברי רבה בר אבוה ממה ששנינו **שר' דוסתאי בן יהודה משום** [בשם] **ר' שמעון אומר** כי **המפשיט את העור כחבור לגוף השרץ**, שמשמש לו כ"יד", ויוצאת טומאת השרץ על ידו לנוגע בעור זה, **עד שיפשיט את העור כולו מעל השרץ**. ונדייק מכאן: דין זה נוהג רק בעורם של שרצים, **הא** [הרין] **בגמל** או בשאר בהמה טמאה — העור המופשט מעליו שיש בו שיעור יותר מכדי אחיזה **אינו** נחשב **חבור**, והריהו טהור. ואילו עור שהופשט בכדי אחיזה, הריהו טמא. הרי איפוא שאין אנו גוזרים במפשיט יותר מכדי אחיזה מפני המפשיט בכדי אחיזה, ושלא כדברי רבה בר אבוה! ודוחים: **לא תימא** [אל תאמנן] כדרך שדייקת **הא** [הרין] **בגמל אינו חבור**,

עיונים

עולת העוף לר' אלעזר בר' שמעון לא פירש רבה בדבריו מהי דעתו של ר' אלעזר בר' שמעון בעולת העוף, שכן נסמך על מה ששנינו במסכתנו בפרק "הכל שוחטין" (כא,א–ב) על הכתוב בקרבן עולה ויזיר "ואת השני יעשה עולה כמשפט" (ויקרא ה, ט), שלדעת ר' אלעזר בר' שמעון בא הכתוב "כמשפט" להשוות את אופן הזאת דמן של עולת וחטאת העוף, ואולם ממה שנאמר בכתוב לשון "והקריבו" בפרשת עולת עוף של נבה (שם א, טו), ולא "והקריבו", הרי זה מורה שיש דרך הקרבה המיוחדת לעולת העוף ושונה מוז של חטאת העוף, ולמדנו מכאן שנבדלת עולת העוף מחטאת העוף בדרך מליקתן, שכן בחטאת העוף נעשית המליקה בסימן אחד ולא יותר, ואילו בעולת העוף צריך הכהן להבדיל ביותר מסימן אחד בעוף, למלוק רוב שני סימנים. **ליגזר דילמא לא אתי למעבד רוב שנים** תהו ראשונים, כיצד מביא רבה ראה מדברי ר' אלעזר בר' שמעון לענין גזירות חכמים, והרי גזירת הכתוב היא שכך דרכה של הקרבת עולת העוף, שלא להבדיל בין הראש לגוף, ושיהא חיבור מסויים ביניהם! והשיבו כי לדעת ר' אלעזר בר' שמעון די ברוב מועט ביותר, שיש בדבר קיום גזירת הכתוב. ואולם היה מקום לגזור ולהצריך רוב גדול כוח הנראה לעינים משום החשש שמא יבוא לכלל פחות מרוב (תוס').

ויש שהקשו על הסבר זה, שאין מקום להצריך רוב גדול, משום שבאופן זה יש לחשוש שמא יבוא למליקת כל הסימנים, ונמצא עובר על האיסור מן התורה שלא להבדיל. והסבירו כי לא אמר רבה את ראייתו אלא לשיטת האומר (ובחים סה,ב) כי לא אסרה התורה למלוק את כל שני הסימנים, אלא שאומרת התורה שאין צורך להבדיל. ומעתה היה מקום לגזירת חכמים שיגזרו על מליקת רוב משום מליקה פחות מרוב (רמב"ן).

קרעה מוכיח עליה

כיוצא בדבר מוצאים אנו בגזירות אחרות, שכאשר יש דבר ניכר המוכיח לכל מהו טעם הדבר, אין מקום לגזירת חכמים. שהרי כל עיקרה של הגזירה היה רק משום "שמא יאמרו", ועתה שרואים ומבינים על שום מה, לא יבואו לכלל טעות.

כהנים זריזים הן ורזיות זו הינה עשיית הדבר במלוא הדיוק, שכן הכהנים בקיאים הם בכל, דכתיב בהו (דברים לג, י) "יורו משפטיך ליעקב" (רש"י שבת קיד,ב), שכולם היו בני תורה וחרדים (רש"י שבת כא, א). אכן הקשו אחרונים שהרי יכול היה רבה להביא ראייה שאין גוזרים על הרוב משום הפחות מרוב, מן הדין הפשוט שבחיטת בהמה שכל שנשחטו רוב שני סימנים הריהי כשרה בכך, ולא גזרו חכמים על שחיטת רוב סימנים מפני החשש שיבואו לשחיטה של פחות מרוב. ומעתה אין מקום לדחייתו של רב יוסף כי "כהנים זריזים הם", שהרי המדובר בשוחטים שאינם כהנים.

והשיבו כי לא אמר רבה בר אבוה (בהסבר המשנה בכלים) שיש גזירת חכמים על רוב משום החשש שיבואו לכלל פחות מרוב אלא במקום שישנה סיבה לחשש זה, וכגון בקריעת טלית, שאדם חס לקרעה, יש מקום לחשוש שאם תיטור הטלית בקריעת רובה, יבואו אנשים לקרוע פחות מרובה. ואולם במקום שאין סיבה שיבוא אדם לפחות מרוב, ומשום שאין לו הפסד

מסורת הש"ס

- חולין כא,א.
- שבת כ,א. קיד,ב.
- עירובין קג,א. פסחים נט,א.
- סה,א. ביצה יח,א. י"ב פ"ג.
- ירושלמי מע"ש פ"ג ה"ב. שם תגינה פ"ג ה"א.
- שם ה"ג. שם פסחים פ"ב ה"ב.
- ה"ז. שם שקלים פ"ב ה"ב. שם פ"ד ה"ה.
- חולין עג,א.
- תוספתא חולין פ"ח, יט.

גרסות

רוב שנים אמר ליה רב יוסף דקא אמרת גזירה ש‏מא יאמרו טבילה בכת"י‏י‏: רוב שנים א"ל אב"י דאמרת טבילה.

ליגזר כהנים בכת"י‏י‏: ליגזר דילמא לא אתי למעבד רוב שנים כהנים.

בטמאה ובטהורה בכת"י‏י‏: בטהורה ובטמאה.

אמאי ליגזר דילמא בכת"י‏י‏: אמאי דילמא.

וקא נגע בטומאה בכת"י‏י‏: וקא נגע בטמא.

תינח טמא בטהורה יש בכת"י‏י‏: תינח בטהורין אלא טהור בטמאין.

טהור בטמאה טומאה בכת"י‏י‏: אלא טהור בטמאה טומאה.

טומאה דאורייתא יש בכת"י‏י‏: דאורייתא.

בת טמויי בכת"י‏י‏: בת אטמויי.

משום רבי שמעון אומר בכת"י‏י‏: אומר משום ר' שמעון.

